

Filmoteka Szkolna

Temat lekcji: Nie wychylaj się - lekcja o rywalizacji i współpracy na podstawie filmu „Fotel” Daniela Szczechury

Opracowanie: Anna Twardowska

Etap edukacyjny: szkoła ponadpodstawowa

Przedmiot: godzina wychowawcza

Czas: 2 godziny lekcyjne (w tym projekcja filmu)

Cel główny:

psychoedukacja w zakresie funkcjonowania w grupach, ze szczególnym uwzględnieniem rywalizacji i współpracy

Cele szczegółowe:

Uczniowie w trakcie zajęć mają okazję doświadczyć, rozwijać i doskonalić:

- świadomość swojej pozycji w grupie
- świadomość wpływu grupy na zachowania, poglądy, decyzje jej członków
- praktyczne rozróżnianie zachowań społecznych takich jak: rywalizacja i współpraca oraz konsekwencji z wyboru jednego z nich
- kształtowanie samodzielności w ustalaniu celu i sposobu jego osiągnięcia
- niezależność własnych opinii i decyzji

Metody pracy:

- dyskusja
- charakterystyka porównawcza
- burza mózgów
- przygotowanie projektu współpracy zespołowej
- ankieta
- gra „Bohater i Strażnicy”
- analiza stereotypów związanych ze zdobywaniem swojego miejsca w grupie na podstawie popularnych powiedzeń, przysłów, idiomów

Środki dydaktyczne:

- film „Fotel” Daniela Szczechury, 6', (Filmoteka Szkolna, lekcja 12)
- ankieta „Ja w grupie” (załącznik)
- materiały: papier, kredki, pisaki

Pojęcia kluczowe:

- rywalizacja,
- współpraca,
- konkurencja,
- motywacja,
- cel,
- konformizm,
- nonkonformizm,
- niezależność

Uwagi:

Pomocny cytat:

„Wszyscy jesteśmy tak skomplikowani, że nigdy nie pasujemy od ról wyznaczonych przez grupę. Mamy w sobie więcej niż jedno uczucie czy myśl. Nasze uczucia mogą należeć do kilku ról. Prawie nigdy nie żyjemy tylko jednego uczucia i nigdy nie chcemy naprawdę grać tylko jednej roli. Niebezpieczeństwo życia grupowego polega na tym, że zostajemy wepchnięci w jakąś rolę i zmuszeni do utrzymywania jej jednostronnego nastawienia.”

Arnold Mindell „Tyłem do przodu”

Przebieg pierwszej lekcji

Lekcje składają się z pytań do dyskusji oraz ćwiczeń praktycznych.

Pytania dotyczą rozumienia historii filmowej i służą krótkiej, wstępnej dyskusji problemowej.

Do każdego z pytań – zagadnień dodane jest ćwiczenie praktyczne dla uczniów, pozwalające na osobiste podejście do problemów przedstawionych w filmie i omawianych teoretycznie podczas rozmowy na forum klasy. Możliwe jest przeprowadzenie lekcji tylko na poziomie teoretycznym (dyskusja) albo tylko praktycznym (ćwiczenia są skonstruowane tak, że mogą stanowić osobną całość).

1. Jakie są charakterystyczne cechy grupy przedstawionej w filmie? Jakie są zależności między jej członkami? Jaka jest hierarchia? Z jakimi grupami kojarzy się Wam ta przedstawiona w filmie – gdzie panują podobne relacje, zasady i atmosfera? Czy i w jaki sposób przypomina wam grupy, w których bywacie?

Ćwiczenie

W jakich grupach obecnie żyjecie: szkoła, znajomi, rodzina, społeczeństwo, klub sportowy? Po co do nich należycie: jakie są ich cele, jakie wasze potrzeby są w nich zaspokajane? Które z grup są oparte na współpracy, które na rywalizacji? Jak się w nich czujecie w zależności od ich charakteru i waszego miejsca w hierarchii? Co chcielibyście zmienić? (ankieta w załączniku)

2. Dlaczego w filmie jedni członkowie grupy utrudniają drugim dotarcie do tytułowego „fotela”? Czy sami chcą się dostać w to samo miejsce?

W jaki sposób działają ci, którzy utrudniają pozostałym dotarcie do celu? Jaki charakter ma ich współpraca?

Ćwiczenie

Uczniowie wypisują wspólnie na tablicy zalety i wady rywalizacji, określają, kiedy ich zdaniem rywalizacja jest dobra, jak przebiega a kiedy jest zjawiskiem niekorzystnym i co się wówczas dzieje. Na czym polega różnica?

Poproś uczniów o podanie przykładów „dobrej” i „złej” rywalizacji (skorzystajcie z przykładów z literatury i filmów) .

Zastanówcie się też nad tym, czy zdarzają się sytuacje, kiedy współpraca nie jest najlepszym rozwiązaniem, kiedy jest „przeciw” czemuś a nie „za”? Jakie mogą być jej wady a jakie są zalety?

3. Kto wygrywa i ostatecznie dociera do celu, zajmuje miejsce w fotelu? Jakie ma cechy? Co robi wobec grupy?

Ćwiczenie

GRA: BOHATEROWIE I STRAŻNICY

- 1) Uczniowie dobierają się w czwórki i przygotowują ok. 30 małych karteczek (15 z napisem rywalizacja, 15 z napisem współpraca)

Filmoteka Szkolna

- 2) Uczniowie ustawiają się w linii prostej, w odległości ok. 1,5 - 2 m od siebie. Ostatni z uczniów siedzi na Fotelu (oczywiście może być to klasowe krzesło...).

Bohater Strażnik 1 Strażnik 2 Strażnik Fotela

- 3) Pierwszy uczeń (Bohater) podchodzi do najbliższej stojącej osoby (Strażnik 1) i losuje karteczkę: rywalizacja, współpraca. Każdy strażnik ma 10 karteczek (5 z napisem rywalizacja, 5 z napisem współpraca). Jeśli Bohater wyciągnie karteczkę z napisem: rywalizacja, musi wypełnić zadanie wymyślone przez Strażnika, polegające na współzawodnictwie (np. kto wymieni więcej imion na B w ciągu 20 sekund). W przypadku przegranej Bohater musi przekonać Strażnika, aby odstąpił od zadania. Jeśli Bohater wylosuje karteczkę z napisem: współpraca, prosi o pomoc Strażnika w wykonaniu wspólnego zadania (np. rysunek, piosenka). Po zakończeniu drogi Bohater zasiada w fotelu a Strażnik Fotela rozpoczyna swoją drogę do celu. Po nim przechodzą swoją drogę po kolei: Strażnik 1, Strażnik 2.

UWAGA: W tej grze nie chodzi o rozwiązanie nierozwiązywalnych zadań, ale o praktyczne rozumienie i rozróżnienie, czym są rywalizacja i współpraca – co nam dają, kiedy potrzebujemy się sprawdzić a kiedy kooperować? W czym jesteśmy lepsi? Co nas stresuje i jak sobie z tym radzimy? (Dla niektórych nie będzie to wcale rywalizacja, ale proszenie o pomoc w wykonaniu zadania). Co nas motywuje? Czy czujemy, że mamy wpływ na przebieg zdarzeń? Na ile jesteśmy pewni siebie i swojej pozycji w sytuacjach rywalizacji i współpracy?

Przebieg drugiej lekcji

1. Dyskusja

Uczniowie dzielą się przemyśleniami i odczuciami z poprzedniej lekcji. Zorganizuj głosowanie na temat tego, kto zdaniem uczniów wygrywa w życiu - ten, kto bierze udział w rywalizacji czy ten, kto jest nastawiony na współpracę?

2. Jak zachowuje się grupa, kiedy jeden z jej członków dociera do celu i przechodzi na „drugą stronę”, stronę władzy? Dlaczego tłum klaszcze?

Poproś uczniów o zastanowienie się nad powiedzeniami ukazującymi powszechne przekonania i stereotypy dotyczące zasad funkcjonowania grup i jednostek w grupach. Mogą to być m.in.: prawo dżungli, wyścig szczurów, iść po trupach, nie wychylać się, dostać się gdzieś tylnymi drzwiami, wspólne bagno, polskie piekło, trzeba mieć twardą skórę, równanie w dół, liczy się wynik, jeśli wlałeś między wrony....

Uczniowie podzieleni na kilku osobowe grupki dyskutują o wybranym sformułowaniu – jak je rozumieją, co ono dla nich oznacza w praktyce, w jakim stopniu zgadzają się, że taka jest rzeczywistość i akceptują reguły gry, czy też wierzą, że mają wybór w ustalaniu własnych zasad i są niezależni?

3. Czego symbolem jest tytułowy Fotel? O jaki fotel walczyacie w życiu? *

*(w ostatnim pytaniu, robimy wyjątek i łączymy zagadnienie teoretyczne z praktycznym)

Ćwiczenie

Zaplanujcie wspólne klasowe przedsięwzięcie dotyczące kwestii, na której wszystkim zależy i w której zwykle dominuje rywalizacja - jawna lub ukryta (egzamin, matura, sprawdzian, konkurs, olimpiada, impreza szkolna).

Podzielcie się losowo na dwie grupy, symbolicznie „walczące o fotel”:

Grupa współpracująca

Spiszcie na wielkim kartonie zadania i cele, sposoby działania, harmonogram oraz imiona osób współpracujących ze sobą przy danym zadaniu, organizujących tę współpracę dla innych i odpowiedzialnych za realizację zadań. W demokratycznych wyborach wybierzcie szefa lub szefów projektu.

Grupa rywalizująca

Spiszcie na wielkim kartonie zadania i cele, ustalcie reguły rywalizacji (konkurs na najlepszego korepetytora, organizatora notatek, konkurs na najlepsze notatki itd.). W ramach konkursu wybierzcie szefa projektu.

Przedstawcie oba plany na forum. Podyskutujcie. Wybierzcie najlepsze pomysły z obu projektów.

Praca domowa

1. Pomyśl o kimś komu zazdrościsz sukcesu (np. tego, że potrafi być niezależny). Jak wiele czasu spędzasz, zazdroszcząc, że mu się powiodło, myśląc, czy zasłużył ? Zastanów się, czy mógłbyś otwarcie docenić cudzy sukces: powiedzieć temu komuś, za co go podziwiasz i poprosić o radę, pomoc, współpracę.
Jeśli to nie jest możliwe, zrób drugie ćwiczenie...
2. Kim trzeba być żeby sprzeciwić się woli grupy, jej zwyczajom, zachować się inaczej niż wszyscy i dokonać indywidualnego wyboru ? Kiedy jest to trudne? Jeśli czujecie, że nie zawsze stać was na takie zachowanie – zastanówcie się, kto może zrobić to bez trudu, dla kogo jest to łatwe. Jakie cechy mu w tym pomagają?

Bibliografia

- Cialdini R., 2009, „Wywieranie wpływu na ludzi”, GWP
- Wojciszke B. 2010, „Sprawczość i wspólnotowość. Podstawowe wymiary spostrzegania społecznego”, GWP
- Wojciszke B., 2009, „Nie rób drugiemu, co tobie niemiłe”, GWP
- Baryła W. i inni, 2010, „Jak Polacy przegrywają, jak Polacy wygrywają”, GWP
- Mindell A., 1998, „Siedząc w ogniu”, Nuit Magique
- Winnicka E., 2009, „Ambicja: nie zachwycisz wszystkich i zawsze” - Rozmowa z Jackiem Santorskim o książce „Prymusom dziękujemy...”, „Poradnik Psychologiczny Polityki”, nr 1

Ankieta - Ja w grupie

Grupa, do której należysz	Model grupy rywalizacja/współpraca	Cel grupy	Twój cel	Twoje miejsce w hierarchii	Twój stopień zadowolenia z bycia w grupie (zaspokojenie potrzeb, spełnienie oczekiwań)	Co byś zmienił/-ła w tej grupie?	Jak możesz to zrobić?
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							